

Bertsolaritza

KOORDINATZAILEA

Felix Irazustabarrena

LAGUNTZAILEAK

Rufino Iraola

Jon Sarasua

Martxeli Sagastume

Laxaro Azkune

Jexuxmari Mendizabal

Arantzazu Loidi

Abel Muniategi

Joserra Bilbao

Lorentxo Aburuza

Pablo Jose Aristorena

Iñaki Sarriugarte

Rikardo Gonzalez de Durana

Joxerra Garzía

Elkarrenari erantzun gabe temarik ez

Kontrarioak azken puntuan esandakoari 'nire' azkenarekin erantzutea da egokiena

Bertsoa elkarrekin ongi ajustatu beharreko piezaz osaturiko emaria da. Pieza horietako baten ardatzean borobilduko dugu gaurko saioa: gaiari eman beharreko tratamendua eta bere inguruan sor litezkeen gorabeherak.

RUFINO IRAOLA

Gaia, enfoke aldetik, bertsolariak nahi bezain zabala izan daiteke. Garabi-de guztiak dira onargarriak. Konforme! Baina gaiaren esparru hori oraindik ere gehiago itxi behar dugu. Baliteke gaiaren barruan ibili arren, bi bertsolarik nork bere aldetik bidea egitea. Hori ez da, beti behintzat, zuzena izaten. Bestalde, komenigarria eta beharrezkoa da plano orokor eta zabalaren barnean beste plano txikiago batzuetan zehar mugitzen jakitea. Inoiz ere ez, ordea, bertsolariak plano banatan kokaturik, bakoitza bere aldetik aritzea.

Bertsolariek, batez ere teman dihardutenean, elkarren arrazoiari erantzun behar diote. Bertso-tema borrokaren gisakoa da. Hitzaren bidez nor nork menderatu da jokoa. Lehia dialektikoa behar luke izan. Beraz aberatsen eta zuzenena, kontrarioak azken puntuan eman duen arrazoiari 'nire' azken puntuarekin erantzutea da. Hori, ordea, apur bat ahazten ari zaie gaurko bertsolariei. Begira zenbat kasu gerta litezkeen:

a) bi bertsolariak gaitik kanpora aritzea; b) bata gaiari ibiltzea eta bestea lainoetan; c) biak gaiari aritzea, baina, lehen esan dugun legez, bakoitza bere aldetik; d) Ak Bren arrazoibideari segitzea, baina Bk arrastorik kanpora jotzea; e) erantzuketa faltsua egitea: bestea kantari ari den bitartean pentsatzen egon eta hark ermatatu duen lekutik heldu disimulatzeke, baina gero bere bideari jarraitu, eta aldeztu aurretik pentsatuta zeukan bezala amaitu; f) kontu orokor batzuek esan eta jeneraltasun horretan erantzutea; nahasi erantzutea. g) azkenean izan gabe ere nahiko txukun eta egoki erantzutea. h) azkenik, bertsolari batek azkenean ematen duen arrazoiari besteak ere bere bertsoaren azkenarekin erantzutea.

Puntu guztiok, nik uste, kontutan eduki behar direla eta saritu ala zigortu meritu eta demerituen arabera.

BERTSO ANONIMOAK ADIBIDEZAT

Ondoren, zortzi bertsoetako sorta ezarriko dugu. Inolako aurritizirik gabe irakur ditzazuen, bertsoak nondik norakoak diren, nola eskuratu ditudan eta gainerako argibiderik ez dut emango. Baliteke bertso onak ez iruditzea, baina nik hemen azaldu nahi nuena

ALBISTEGIA

ZALDIKO MALDIKO bertso eskola martxan jarri nahi du Nafarroako Bertsolarien Lagunak elkarteak. Astero bi orduko eskola saioak emango dira bertan, Manu Gomez zuzendari izango delarik.

ASTE BURUKO BERTSO SAIOAK. Bihar, ostirala, azaroak 8: **Muxika:** gaueko 8etan,

Urretxindorra ikastolan, Bizkaia-Arabako elkarteak antolatutik, Atxelipe saria jokatuko da, 18tik 25 urtera bitarteko hainbat bizkaitar bertsolari gazteen partaidetzarekin, eta saioaren amaieran afaria egingo da. Etzi, **larunbata**, azaroak 9: **Donostia:** eguerdiko 1ean, Amara auzoko Etxeberri plazan, 'Donostian Bertsotan' ekitaldiko bigarren saioa: Ma-

nolo Arozena, Millan Telleria, Loidisaletxe eta Jon Eizmendi, Inaxio Usarralderen agindura. **Ermua:** eguerdiz eta arratsaldezt, Jon Enbeita eta Irene Ajuria. **Amezket:** gaueko 10.30etan, pilotalekuan, Guraso Elkarteak antolatuta, Euskal Herriko Bertsolari Elkartearen kultur jardunerako dirua biltzeko saioa: Sebastian Lizaso, Angel Mari Peñagarikano, Jon

Sarasua, Andoni Egaña, Iñaki Murua eta Mikel Mendizabal, Rufino Iraola gaijartzaile dutela. Etzidamu, **igandea**, azaroak 10: **Lasao (Azpeitia):** San Martin jaiak direla eta, arratsaldeko 6etan, pilotalekuan: Sebastian Lizaso, Joxe Lizaso, Andoni Egaña, Angel Mari Peñagarikano, Mikel Mendizabal eta Jon Azpillaga, Xabier Unanueren agindura. San

Martin (Ataun): eguerdiko 12etan, plazan, San Martin jaiaren barne, Mikel Mendizabal eta Sebastian Lizaso. **Amasa:** herriko jaiak direla eta, eguerdi eta arratsaldezt, Millan Telleria eta Gregorio Larrañaga 'Mañukorta'. **Aizarnazabal:** gaueko 9etan, 'Gure Borda' elkartearen, bertso afaria Andoni Egaña eta Sebastian Lizasorekin.

«Bertso-tema borrokaren gisakoa da. Lehia dialektikoa behar luke izan». M. RAVIREZ

nahiko ongi betetzen dutelakoan nago. Irakurri eta juzkatu!

Joxe eta Fermin: bi baserritarren arteko elkarriketa da. Batek ganadu gehiegi etxean eta astoa eta ahuntza dakartzat ferira salgai. Bestea, pozik erosi-lituzkeenean dabil eta, halako batean, non ikusten dituen hortxe, bazterrean, animaliak. Norenak izango eta adiskide batenak.

— Aspaldi ikusi gabe, zer diagu, Joxe?

— Feri aldetik ni ere

Fermin bezalaxe.

— Asto eta ahuntz bikaina ez al zeudek hortxe?

Norenak ote diuk? mekauenlaletxe!

Beharrean zegoen eta aurkitu ditue-nean barruak jira eman eta oihera eragin dio. Bigarren puntu horrek ditzolari batena dirudi.

Nireak dituk, Fermin, eta zenbat gastu!

Guztiak mantentzeko larri eta estu.

Horregatik nahi nian ikuilua hustu;

batzuek bederen kendu nahiz ez aberastu.

Kasu honetan erantzunak indarrak

handiena lehenengo puntuan du. Baina arrazoibideari jarraitu egiten dio. Beraz, ez litzateke erantzun faltsua, guztiz egokia baizik. Azkeneko puntuan dagoen ironia puntu hori ere ez da ahaztu. Ahuntza eta astoa salduta nola aberastuko da, ba?

Nik, berriz, hantxe zeukat ikuilua hutsa.

Beraz, izan gintezkek elkarren laguntza.

Propio etorri nauk traturra honuntza.

Zenbatega astoa?

zenbatega ahuntza?

Hemen erantzun egiten du. Baina erantzun baino areago galdera da bertso honen funtsa. Azkeneko galdaketaren errepika hori ere polita da.

Zenbat eskatu ere...

baneki seguro!

baina erabakiko

diagu aguro.

Diruz ez duk izango

nik aina apuro!

ahuntza bost, eta astoa

zazpi mila duro?

Hau bai dela zuzen erantzutea. Tartearen, gainera, ironia eta umorea darabil: «diruz ez...».

Prezioa jarri duk goiko muturrean, tratua zerratzeko leku ederrean! Bertan pagatzekotan, testigu aurrean, emango al dizkidak biak hamarrean?

Hemen ere badago ironia. Psikologo agertzen da gizona. Eragin izan nahi luke saltzailearengan. Beti ere galdera egokia.

Lehen 'bikainak' esan duk orain ez ikara. Konfidantza osoan eraman askara. Baina suerterako mila duro laga. Horra, bada, kolpean jaitsi hamaikara!

Erantzuna ere ez da txantxetako: lehen bikainak zirenak ez al hituan hain azkar txartuko! «Eraman etxera» esan ordez «eraman askara» esaten du. Balia-bide edo figura literario bat da hori ere: gauza bat bere zati baten bidez adierazi. Norbaitek errimari lotuegi eritziko dio, baina ez dio axola. Ongi dator. Bestalde, baserritarrek esan ohi duten eran, «gaintzekoa suerterako, suerte aldera», kasu honetan mila duro.

Mila duroen baitan tratua koloka, eta gizon bezala nahi niake joka. Suerte ona baizik ez badidak opa, toritzak, baina hire kontura alboka.

Erantzun zorrotza. Alboka zer den esatea ere komeniko da agian. Tratua zerratu ostean egiten den arrantxo eta otorduari esaten zaio. Goierrri aldean behintzat.

Gu hitzik jan gabeak inori sekula, uste diat gaur ere beteko degula. Hi ere pozik hago etzak disimula. Goazen eta albokak on egin daigula!

Bertso hauetan badago beste errekurso bat ere bertsolaritzan ezinbestekoa dena: elipsia. Baina buka dezagun, ez dakit jendeari bertso onak, erdipurdiak ala txarrak irudituko zaizkion; guk aipatu nahi genituen kondizio eta legeak ongi baino hobeto betetzen dituztela uste dugu ordea.